

Jezerní ostrov Innisfree
Lake Isle of Innisfree

JEZERNÍ OSTROV INNISFREE

přeložil Jiří Valja

*Já zvednu se a půjdu, půjdu hned k Innisfree,
tam z haluzí a hlíny chýši si postavím,
abych byl sám jen s úlem, políčkem fazolí
a se včelím rojem bzučavým.*

*Tam najdu trochu míru, kane mír po kapkách,
při cvrčím zpěvu kane závojem jitra lék.
Tam třpytí se i půlnoc, v polednách září nach
a večer má křídla konopek.*

*Já zvednu se a půjdu, vždyť ve dne, za noci
z jezerních břehů slyším pleskot vod slabounce.
Na šedé dlažbě stojím, na prašné silnici
a ten zvuk mě bere za srdce.*

THE LAKE ISLE OF INNISFREE

William Butler Yeats, 1892

*I will arise and go now, and go to Innisfree,
And a small cabin build there, of clay and wattles made;
Nine bean-rows will I have there, a hive for the honeybee,
And live alone in the bee-loud glade.*

*And I shall have some peace there, for peace comes dropping slow,
Dropping from the veils of the morning to where the cricket sings;
There midnight's all a glimmer, and noon a purple glow,
And evening full of the linnet's wings.*

*I will arise and go now, for always night and day
I hear lake water lapping with low sounds by the shore;
While I stand on the roadway, or on the pavements grey,
I hear it in the deep heart's core.*

SEZNAM PŘÍLOH

ROZBOR MÍSTA A ÚKOLU

William Butler Yeats a poezie

Sligo a okolí

Yeatsův kraj

KONCEPT

O počasí a nehmotnosti

Reference

Mlha

NÁVRH

Technická zpráva

Situace

Mlžící systém - schema a výkresy

Molo - schema a výkresy

Axonometrie

Rozbor místa a úkolu

Úvod

Irové slaví 150. výročí narození jednoho ze svých nejvýznamnějších básníků. V rámci celoročních oslav byla vypsána mezinárodní soutěž „...of Clay and Wattles Made“ pro architekty a umělce s cílem vytvořit dočasnou instalaci na jezerní ostrov Innisfree inspirovanou stejnojmennou básní Williama Butlera Yeatse. Práce ze zadání soutěže přímo vychází, bez ambice se jí účastnit.

Soutěž je součástí Yeats2015, události roku, v rámci níž probíhá mnoho národních i nadnárodních výstav, přednášek, festivalů, koncertů, představení, čtení, debat apod. Kulturní akce probíhající nejen napříč Irskem nabízejí bohatý kulturní program. Srdcem celé akce je Sligo, Yeatsův „duchovní domov“, kde se oslavy nevztahují pouze k samotnému básníkovi, ale k celé jeho tvůrčí rodině – otci Johnovi a jeho talentovaným sourozencům Jackovi, Susan a Elizabeth.

V souvislosti s jedním z nejvýznamnějších irských umělců, Yeats2015 je příležitost k oslavě a šíření kreativity v Irsku i za jeho hranicemi a k opětovnému uvážení role kultury, společnosti a umění v současném světě.

Úkol

Předmětem zadání je návrh dočasného zásahu na ostrov Innisfree či do jeho okolí inspirovaného básní WB Yeatse z roku 1892. Úkol tak představuje jedinečnou příležitost navrhovat do kontextu citlivé a chráněné lokality, aniž by byla narušena její harmonie. Očekávají se inovativní a odvážná řešení, která by měla přispět do debaty o experimentálních a dočasných zásazích a potenciálu tvorby v místě pozoruhodné přírodní krásy.

Využití zásahu není nijak blíže specifikováno, může se jednat o čistě sochařské či interaktivní dílo. Místo zásahu se však zcela určitě stane středem pozornosti především během nejdůležitějšího dne celé akce – Yeats Day 2015 (13.června).Hlavní program se má odehrávat v galerii The Model ve městě Sligo, kam se bude nepřetržitě vysílat z místa zásahu, předpokládá se i zvýšená návštěvnost veškerých lokalit spojených s postavou a poezií WB.Y.

Komentář k zadání

Výsledkem soutěže má být realizace vítězného návrhu. Bude se tak dít před 13.červnem, dnem Yeatsových 150.narozenin. Instalace je tak pomyslným darem k jeho výročí a má se stát středem pozornosti v létě plném oslav. V září by se instalace měla přesunout do kampusu vysoké školy IT Sligo. Studentské návrhy jsou ideové, nerealizují se - jejich hodnocení probíhá v samostatné kategorii. Vzhledem k brzkému ukončení soutěže, a tedy nemožnosti se jí účastnit jsem ve svém projektu nebrala jako určující striktní omezení týkající se některých technických parametrů a rozpočtu.

Místo

Ostrov Innisfree, původně nazýván jako Innishfree (z irštiny ‚innish‘ - vřes; ‚free‘ z původního ‚fraoch‘ - ostrov; tedy „vřesový ostrov“), se nachází na jezeře Lough Gill (‚Gile‘ - třpytivý/zářící, tedy Lough Gill - „třpytivé jezero“) ležícího v těsné blízkosti města Sligo.

Jak napovídá jeho název, je hustě porostlý stromy a keři. Dosahuje 110 m délky a přibližně 91 m šířky, od hladiny jezera svahy prudce stoupají, v nejvyšším bodě až k 12 m. Díky tomu je možné zakotvit prakticky jen na jednom místě, a to na jihovýchodním okraji, kde je nyní umístěno několik betonových desek.

Nejbližší břeh je vzdálen asi 62 metrů od jižního kraje ostrova, odkud se však nelze nalodit. Tuto možnost nabízí až vzdálenější břeh (přes 200 m), kde se také nachází betonové molo délky 17 m.

Krajina

Okolí jezera Lough Gill náleží do oblasti se zvýšenou ochranou životního prostředí. Nachází se zde mnoho vzácných druhů rostlin i živočichů. Jezero je dlouhé 8 km (což vzdušnou čarou odpovídá například šířce města Liberec) a 2 km široké. Jedná se o sladkovodní jezero eutrofní, tedy jezero s vysokým obsahem živin.

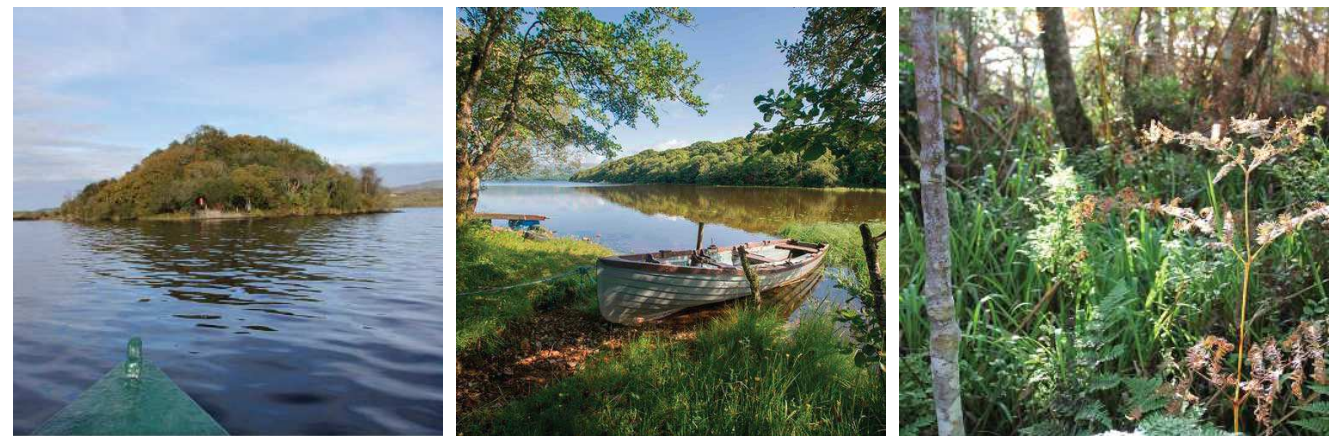
Na jihovýchodním cípu se vlévá řeka Bonet, na západním konci vytéká řeka Garvogue, která pokračuje skrze Sligo až do Atlantického oceánu. Vápencové svahy jezera strmě klesají až k hloubce přes 20 m, místy až 60 m, nenachází se zde proto nijak velké množství vodních rostlin.

Okolní kopce mají okolo 300-400 m výšky a vytváří divoce modelované panorama. Jsou povětšinou hustě zalesněné, což je ojedinělé v typicky ploché irské krajině. Na jihu jezera je například starý bukový les zvaný Slish Wood, kde se daří zachovávat některé atypické druhy vegetace. Za zmínku stojí například Strawberry Tree, jehož plody připomínají barvou i tvarem jahody - Lough Gill je jeho nejsevernějším nalezištěm.

Na jezeře je rozeseto přes dvacet ostrovů. Mezi nejznámější patří Church Island, největší z nich s ruinami starého kostela, dále Cottage Island, osídlený až do roku 1951 a konečně Innisfree, proslavený WB Yeatsem.

Podnebí Irska

Určujícím prvkem irské krajiny je její podnebí. Mírné, vlhké a zcela nepředvídatelné s hojnými srážkami, jež jsou příčinou unikátní zelené barvy tamější trávy. Golfský proud, který neustále omílá ostrovní břehy způsobuje, že je zde mnohem tepleji než v jiných zemích stejné zeměpisné šířky. Teplotní extrémy proto nejsou pro Irsko typické, průměrná teplota v zimě se pohybuje od 5°C do 8°C, v létě pak od 15°C do 20°C.

WBY a poezie

William Butler Yeats

* 13. 6. 1865 v Dublinu

† 28. 1.1939 Menton, Francie (dle vlastního přání
pochován v Drumcliffu pod horou Ben Bulbin)

Básník, dramatik a esejista, jeden z nejvýraznějších představitelů irské kulturní renesance na přelomu 20.století, nositel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1923.

WBY se narodil v Dublinu do rodiny právníka a známého malíře portrétů. Umělecké nadání se projevalo v celé jeho rodině - bratr John se stal skvělým malířem, sestry Elizabeth a Susan zasvětily život grafice a tisku.

Vyrůstal v Londýně, ale kontakt s rodnou zemí nikdy neztratil. Veškeré prázdniny trávil u prarodičů na severozápadě Irska. Zdejší kraj ho zasáhl natolik, aby se stal hlavním inspiračním zdrojem jeho tvorby. Při toulkách touto jedinečnou krajinou naslouchal příběhům a legendám, jež mu živě vyprávěli místní obyvatelé.

Byl velice aktivní v mnoha společnostech, které se snažili o obrodu irské literatury - stal se přední osobností irského národního obrození, tzv. Keltské renesance. Lidová tvorba a keltská mytologie se tak znovu dostávají do popředí zájmu. V Dublinu spoluzaložil irské divadlo, angažoval se také v politice. Intenzivně se zajímal o různé nábožensko-filosofické kultury, obdivoval se japonskému dvorskému divadlu Nó. Stal se jedním z nejvýznamnějších literátů 20.století píšících v angličtině.

Symbolismus, mytologie, ideál krásy v kontrastu s chaosem moderního světa a život sám patří mezi jeho hlavní témata. Díky své poezii proslavil mnoho míst především na severozápadě své rodné země. Není proto divu, že ji Irové nazývají jako Yeatsův kraj a Sligo se stalo městem jeho poezie.

Keltská renesance a její motivy

Hledání národní identity v dobách britské dominance nad Irskem vedlo umělce k znovunavracení se k folkloru a mytologii. Keltské symboly objevující se v jejich tvorbě byly často analogií k situaci Irska na přelomu 20.století. Měly tak napomoci k povzbuzení celého národa a jeho jednotě. Díky pozůstatkům z doby dávno před Kristem, zcela specifickému chodu přírody a pozoruhodným jevům, jež se v ní vyskytují je zcela evidentní přítomnost nadpřirozena. Jiný svět a Sídhe, postavy z Onoho světa, doprovázejí stále živé legendy, které se propsaly do Yeatsovy rané poezie.

V keltských mýtech a rituálech má výsadní postavení ostrov - „Land of Heart's Desire“, země touhy. Ostrov je podobenstvím ráje, nacházející se „mimo realitu“ a ukrývající mnohá tajemství. Na cestě k jeho dosažení, a tedy pochopení vlastního já je nutné překonat vodu, symbolickou bariéru mezi touhou a realitou. Ostrov je útočištěm, místem s vlastními pravidly, částí země, jež se odtrhla od pevniny. Tento motiv lze pak přeneseně vnímat jako touhu irského národa osamostatnit se od britského společenství.

„for his always inspired poetry, which, in a highly artistic form, gives expression to the spirit of a whole nation“.

komentář poroty při udílení Nobelovy ceny

„Ve snech začíná zodpovědnost“

“When I was a young lad in the town of Sligo I read Thoreau’s essays and wanted to live in a hut on an island in Lough Gill called Innisfree, which means ‘heather island’. I wrote the poem in London when I was about twenty-three. One day in the Strand I heard a little tinkle of water and saw in a shop window a little jet of water balancing a ball on the top. It was an advertisement I think for cooling drinks but it set me thinking of Sligo and the lake water. I think there is only one obscurity in the poem — I speak of noon as a ‘purple glow’; I must have meant by that the reflection of heather in the water.”

komentář WBY ke vzniku básně

Jako malý chlapec čítával Yeats knihu Henry Davida Thoreaua - Walden aneb život v lesích. Text pojednává o životě v chatrči, kterou si sám Thoreau postavil na kraji jezera v lese. Skrze tento „experiment v prostém žití“ toužil dosáhnout moudrosti a poznání. Yeats podobně jako tento americký transcendentalista vyjadřuje svou touhu po klidu a míru odebráním se na odlehlé místo v čisté přírodě. Během svého pobytu v Londýně spatřil za výlohou obchodu malý míček poskakující na pramínku vody, který mu připomněl Sligo a přilehlé jezero. V hřmotu a zmatku velkoměsta vzpomíná na milované místo z dětství, a tak vznikl podnět k sepsání básně.

Krásu a mystičnost místa podporuje příběh popisovaný v místní historii. Kdysi na tomto ostrově hlídaném ohavnou jezerní příšerou vyrostl strom plodící božské ovoce. Zatoužila po něm mladá dívka a poslala svého milého, aby nestvůru zabil a plody přinesl. Učinil, jak dívka pravila, avšak na cestě zpátky ovoce ochutnal. Otrávil se a zahynul, jen co dosáhl břehu, kde ho dívka netrpělivě čekala. Zarmoucená tím, co způsobila, snědla vytoužené ovoce a také zemřela. Yeats tuto legendu znal a zmiňuje ji jako jeden z důvodů, proč si pro svou báseň vybral právě ostrov Innisfree.

„křehká lyrická drobnost“

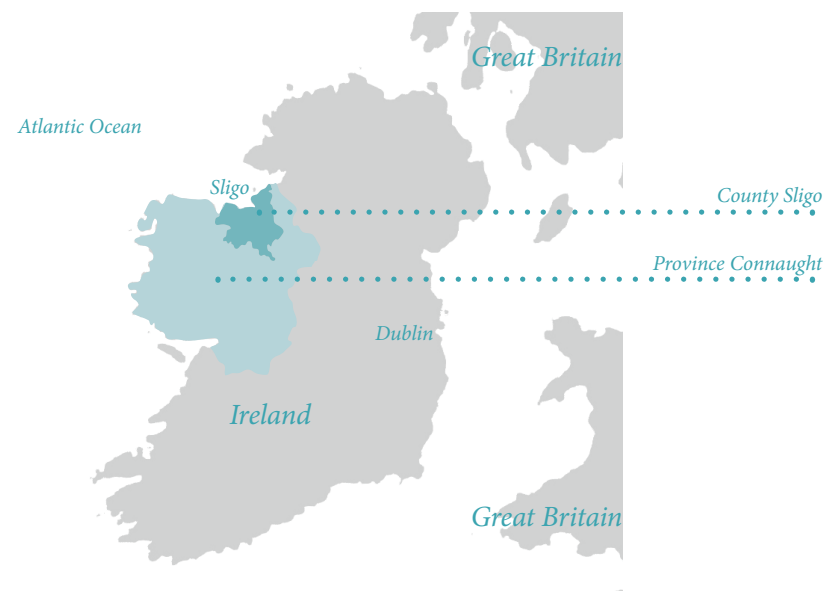
Lake Isle of Innisfree patří k nejznámějším a nejoblíbenějším básním z pera WBY. Prostá lyrika, střídavý rým a zvukomalebnost veršů vytváří uhrančivou atmosféru dobře známého prostředí, na něž se Yeats rozvzpomínává. Popisuje svou představu o něm a navozuje tak určité dojmy a pocity. Všímá si všech jednotlivostí přírody a vytváří pomyslnou mozaiku jevů pozorovaných v průběhu celého dne. Monotónní zvuk padajících kapek konejší rozervanou duši, vnáší do ní blaho, léčí. Rozkmitaná hladina jezera vysílá třpytivé odlesky na všechny strany a měsíc se na ní po nocích houpe. Odrazem vřesovišť rostoucích na okolních svazích, barví se jezero nachovým odstínem. Rána se halí do závoje vodních kapiček a ptačí křídla mávají na lepší časy. Počáteční verš první a poslední sloky aktivizuje naši pozornost, jakoby probouzel celý národ motivujíc k činu... Uvědomění si zasnění v závěru však nepřehluší vzpomínku, která zůstane navždy ukrytá hluboko v srdci.

„And live alone in the bee-loud glade“

Sligo a okolí

Přístavní město Sligo se rozkládá na obou březích řeky Garavogue mezi Atlantickým oceánem a jezerem Lough Gill. Je významným kulturním a průmyslovým centrem, žije zde přes dvacet tisíc obyvatel. Město je známé především díky množství hudebních a společenských akcí konaných během celého roku. Největší z nich je jazzový festival, který v průměru navštíví okolo 200 000 lidí. V létě se již několikátým rokem pořádá Yeats' Summer School pro literárně zaměřené studenty a praktikanty z celého světa.

V celém severozápadním regionu je zratelná stopa prehistorického osídlení. Nachází se zde mnoho pozůstatků různých typů megalitických staveb. Krajina je tak posetá menhiry, dolmeny a mohylami z kamene, tolik typickými pro smaragdový ostrov. V kombinaci s horami tyčícími se nad zelenými poličky vytváří nezapomenutelnou atmosféru, která odjakživa přitahovala mnoho výtvarníků, muzikantů, spisovatelů a dalších tvůrců.

Sligo je živým sborníkem Yeatsovy poezie. Na fasádách, zdech, na lístečcích povalujících se na stole jsou zvěčněné jeho básně. Každý je zná, alespoň jednu má neustále na paměti. V jednom z tradičních irských pubů se v každé poledne a šesté hodině večerní náhodně zvedne někdo z návštěvníků a některou z Yeatsových básní veřejně zrecituje. Je až k neuvěření, jak tím místní žijí.

Yeatsův kraj

Pod Ben Bulbenem

Pod lysým Ben Bulbenem
je Yeats v hrobě uložen.

V kostele jen o kus dál
jeden z Yeatsů kázával.

U cesty je starý kříž.

Mramor, frázi nespatriš.

Do vápence zdejšího
dal vyrýt slov nemnoho:

Dlouho se neskláněj
nad smrtí, životem.

Dál, jezdče, uháněj !

4. září 1938

Cottage Island byl až do roku 1951
obývaný starou dámou jménem Beezie.
Sama, v malém domku na ostrově
strávila téměř celý svůj život. Byla
vyhlášena po celém okolí jako výtečná
hostitelka. Srdečná žena chovala
zvířata a pěstovala bylinky, žila v
dokonalé harmonii s přírodou.
Dodnes její obydlí navštěvuje mnoho
zvědavců a vzpomínají na její příběhy.

Uloupené dítě

Lidské dítě, pojď, jen pojď
do království lesů, vod
a za ruku vílu chyt',
na světě je více pláče, než lze uvěřit.

Megalitický hřbitov Carrowmore, jeden
z mnoha v okolí i celém Irsku. Kameny
v kruzích povalující se v krajině jsou
součástí běžného života. Pasou se mezi
nimi ovce, výletníci na nich tráví svou
svačinu. Zelená políčka jsou posetá
balvanovitými korálky, neodmyslitelnou
součástí celé irské krajiny.

Sligh Wood patří k oblíbeným cílům
procházek místních. V tomto unikátním
lese se daří zachovávat mnoho druhů
rostlin a stromů, které nikde jinde
nenajdete. Stezky se linou ve stínu
stromů podél břehů a poskytují mnoho
krásných výhledů na severní a západní
část jezera.

Ben Bulbin

Rosses Point

Strandhill

„pitoreskní krajina“

Knocknarea

Carrowmore

Drumcliff

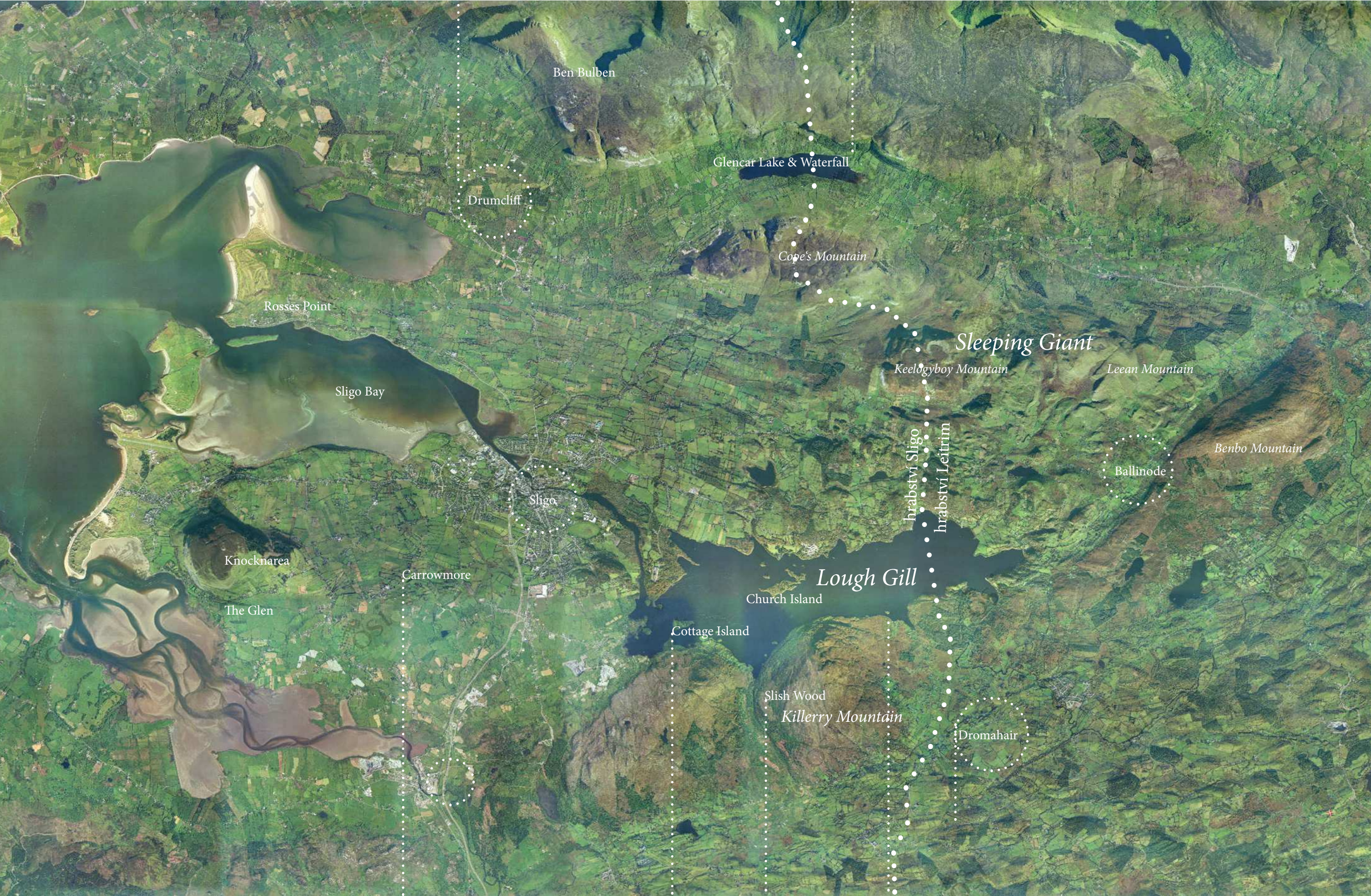
Glencar Waterfall

Sleeping Giant

Parke's Castle

Koncept

Celý úkol působí od počátku silným dojmem nedotknutelnosti. Vnímáte neskutečnou moc přírody, jejíž podoba se co deset minut mění. Slunce svádí nekonečnou honičku s mraky na obloze a s vodou nebe rozhodně nešetří. Rychle se měnící počasí a s ním i okolní krajina je naprosto fascinující. Jako by vás chtěla vtáhnout a již nepustit, má přímo hypnotizující rytmus. Mým záměrem se tak stalo pracovat s fenoménem počasí a tématem nehmotnosti, k němuž přímo navádí ona nedostizitelná krása přírody. Světlo, zvuk, vítr, různé formy vody, to všechnou jsou prvky, které nás neustále obklopují, utváří náš svět, ale na které si nemůžeme sáhnout. Nedokážeme je uchopit do rukou, leda jen přeneseně, symbolicky. Odjakživa jsou přírodní jevy provázeny pocitem nadpřirozena a ač jsme již skrze vědu většinu z nich vysvětlili, rádi přisuzujeme jejich původ neviditelným silám. Ptáme se, odkud přicházejí, co je na dané místo přivádí a vymýšlíme různé příběhy, které se k nim vážou.

Mlha.

Tolik typický jev pro irskou krajinu. Za specifických podmínek, v určitou roční dobu můžeme pozorovat bílé obláčky převalující se na hladině jezera. Halí nám pohledy v tajemství, rozmazávají kontury krajiny. Mezi vodní hladinou a vrstvou vzduchu vzniká plynulý přechod tvořený jemnými kapičkami vody. Světlo jimi proniká jen částečně, viditelnost je snížena na minimum. Jsme-li obklopeni mlhou, nemůžeme se již zcela spolehnout na svůj zrak, musí být aktivizovány i naše další smysly. Přítomnost vody ve vzduchu pociťujeme přímo na svém těle, vlhne nám šat, vodu při nádechu takřka polykáme. Mlha je jakýmsi nehmotným prostorem, kde jsme jen sami se sebou. Nevnímáme žádné hranice, jen bílou, místy šedivou a jejich dynamické prolínání. Noříme se a znovu vynořujeme, hledáme pevný bod, kterého bychom se mohli pomyslně chytit. Ostrost mizí do ústraní a nastupuje lidská představivost.

Kde ten konec asi může být?

Ostrov je zahalen v mlžném oparu. Není ráno, není podzim, a přes to tu leží - bílá, lehká, neuchopitelná mlha. Zvěčněný fenomén. Typický jev v atypickou dobu.

Za monotónního zvuku trysek je vytvářen dynamický útvar, na němž lze pozorovat jakoukoliv změnu okolního prostředí. Teplota, tlak, směr větru, reativní vlhkost vzduchu, měřitelné hodnoty na neměřitelném objektu. Opar rozpíjející ostrovní břehy vyvolává niternou potřebu najít konkrétní hranici. Obraz. Vzpomínku. Yeatsem označený ráj je uschován v bezpečí vlastní představy.

Molo.

Nechat se zcela obklopit krajinou, nechat se vtáhnout do jejího nitra. Aby byl zážitek ještě mocnější a dojem působivější, natahuje se jako osa střelky do dálky, někam do neurčita, molo dlouhé jako poloměr kruhu okolo ostrova. Z jeho konce krouží se linka podél břehu, má podpořit vnímání místa. Panorama ohraničuje spící obr, trojice hor nad jezerem a za ním v nedohlednu leží několik míst, co s Yeatsem spojujeme. Jejich směr naznačují kolíky pod hranou mola, a tak se z místa touhy jeho srdce díváme tam, kde jest uložen.

„...tak krajina vlivem mraků a mlhy ztrácí přesné kontury.“

O počasí a nehmotnosti

Člověk je od počátku bytí nucen vypořádávat se s Matkou přírodou a jejími silami. Jednak ve smyslu obrany proti nejružnějším projevům počasí od prudkého slunce po krupobití, jednak ve smyslu nalezení harmonie mezi ní a naším životem. Naučili jsme se, jak s přírodními rytmy souznít, abychom si po svém dokázali obstarat potravu a přežít. Většina našich aktivit je však stále podmíněna aktuálním stavem počasí a vlivem komplexní činnosti člověka na zemi se jeho předpovídání stává čím dál nevyzpytatelnějším. I přes to, že jsme vůči přírodě takřka bezmocní, neutuchává v nás touha po ovládnutí proutku, jehož mávnutím poručíme větru dešti.

Počasí je určujícím prvkem atmosféry místa, není divu, že je tak vděčným konverzačním tématem. Spojuje všechny přítomné a ovlivňuje jejich pocity. Pro naši náladu zcela jistě nalezneme odpovídající druh počasí, jakým ji popíšeme. Stává se tak nekonečným zdrojem inspirace a vzorem k napodobení v umění i technice.

Světlo, vítr, voda ve všech jejích formách, to všechnou jsou prvky, jimiž je počasí charakterizováno. Nehmotné prvky, které nás neustále obklopují, utváří náš svět, ale na které si nemůžeme sáhnout. Nedokážeme je uchopit do rukou, leda jen přeneseně, symbolicky.

Principiálně je nejzásadnější světlo. Rozehrává stíny, které nám zjevují veškeré vlastnosti povrchů od hrubosti po lesklost a jejich mezní hranice, viděné jako kontrasty.

Světlo je prostorutvorný prvek. Snížení viditelnosti, rozmazání kontur či jejich úplné vymazání nám vytrhává pevnou půdu pod nohama. Ztrácíme jistotu, ztrácíme pojem o prostoru, o jeho hranicích. Nacházíme se v jakémsi nekonečnu, kde jsme jen sami se sebou. Ani vlastní tělo jako základní měřítko nefunguje, neboť zde nejsou předměty ani blízké, ani daleké. Dobře si to můžeme uvědomit při dopravě letadlem, dostaneme-li se nad mraky za jasného dne. Pod námi se rozprostírá načečraná bílá peřina a okolo nás jen nekonečná modrá. Absolutně nelze vnímat vzdálenosti. Jediným záchytným bodem se stane jiné letadlo míjejí se s naším pohledem, ale ani tak si nedokážeme představit vzdálenost mezi oběma pohybujícími se prostředky.

Vymazáním prostoru se intenzivně zabývá například americký výtvarník James Turrell. Jeho světelné instalace v galeriích si pohrávají s vnímáním prostoru a jeho hloubky. Perspektiva je zrušena jednolitými plochami výrazných barev a hranice prostoru tak nejsou zřetelné. Zdají se buď blíže, nebo vzdáleněji, divák je permanentně maten a nucen k vyšší pozornosti. V Turrellově práci je také důležité světlo přirozené, pronikající do interiéru vestavěného v širé krajině. Prázdné místnosti s jediným otvorem ve stropě, připomínajícím oko Pantheonu jsou scénou pro jednoho herce – světlo samotné. Návštěvník zde pozoruje dlouhou expozici oblohy proměňující se v čase. Barevnost a intenzita světla ovlivňuje charakter interiéru, ničím nerušený pohled vzhůru má přímo hypnotizující účinek a jistou transcendentní symboliku.

Neuchopitelnost světla je nesmírně vzrušující, navíc ho v podstatě nikdy nevidíme, zobrazují se nám jen překážky, které mu stojí v cestě. Nejedná se jen o objekty, zdi nebo stromy, ale především o malé částičky rozptýlené ve vzduchu.

Drobné kapičky vody vytvářejí tolik fascinující oblaka, součást nebeské klenby. Hustota a uspořádání mraků ovlivňuje množství slunečních paprsků pronikajících na zemský povrch. Šedivá těžká obloha tlačí nás dolů, jako by snad bylo lepší zůstat vleže a nikam nevstávat. Lehké bílé obláčky roztroušené po obloze dávají tušit prostor, můžeme jimi vnímat blízkost a dálku, kdežto při jasném dni, kdy na obloze není ani šmouha bychom snad mohli propadnou vzhůru do nekonečna.

Před třinácti lety se stal oblak předmětem zkoumání dvojice architektů Elizabeth Diller a Ricarda Scofidia. Zabývali se možnostmi vytvoření nehmotné stavby v rámci švýcarské výstavy v Yverdon-les-Bains. Pavilon nazvaný jako Blur Building podle efektu „rozmazání“ (blur effect) je architekturou atmosféry. Umělý mrak vznášející se nad hladinou jezera byl nepřetržitě vytvářen mlžícími tryskami, jejichž výkon reguloval sofistikovaný měřicí systém. Jezero se tak stalo nejenom stavenišťem ale též zdrojem stavebního materiálu. Návštěvníci vedeni lávkou se postupně zanořovali a vynořovali do těla mraku, kde neexistovalo nic než „white-out“ a „white-noise“, jak sami autoři označují, tedy naprosté vymazání vizuality a zvuku. „Budovu“ mohli návštěvníci přímo vypít a při jejím průchodu bylo dobré si obléknout pláštěnku... Experiment spojující sílu přírody a schopnosti člověka byl jedinečným zážitkem z mlžného prázdna.

Podobným způsobem pracuje i výtvarník Olafur Eliasson, který ve svých instalacích simuluje některé přírodní fenomény. Za zmínku jistě stojí The weather project z roku 2003 vytvořený speciálně pro Turbine Hall v londýnském Tate Modern. Instalace složená ze světél, zrcadel a umělé mlhy měla navodit iluzi slunce. Vizuelně jednoduchá instalace, za níž však stálo mnoho technicky složitých mechanismů a konstruování způsobila nevídaný efekt. Celá hala se ponořila do hřejivého žluto-oranžového nádechu, který připomínal pouštní krajinu při západu slunce. Intenzita světla opět zcela narušila divákovo objektivní vnímání a ač byl zdroj záření plochý, z určitých úhlů se jevil prostorově, jakoby se jednalo o skutečné slunce. V rámci této instalace byl také vytvořen bohatý materiál pojednávající o síle počasí a jeho vlivu na naše chování. Zaměstnanci galerie odpovídali na otázky týkající se jejich osobní zkušenosti s fenoménem počasí, například zda-li si myslí, že jejich tolerance vůči druhým je přímo úměrná aktuálnímu počasí. Výsledky průzkumu - „The weather will effect the attendance of this reception by 27%“ a další byly otištěny a staly se plnohodnotnou součástí výstavy.

S Matkou Přírodou si často zahrává i japonská umělkyně Fujiko Nakaya, která se od 70.let minulého století zabývá instalacemi z mlhy. Dle jejích slov se jedná o médium, které neustále reaguje na své okolí a zároveň tají jeho rysy. Viditelné věci činí neviditelnými a neviditelné – například vítr – viditelným. Mlha, jako jev vznikající za specifických podmínek snižuje viditelnost na minimum. Obklopení mlhou, nemůžeme se již zcela spolehnout na svůj zrak, musí být aktivizovány i další smysly. Přítomnost vody ve vzduchu pocítujeme přímo na vlastním těle, vlhne nám šat, vodu při nádechu takřka polykáme. Mlha je jakýmsi nehmotným prostorem, kde téměř nevnímáme hranice. Jen bílou, místy šedivou a jejich dynamické prolínání. Noříme se a znovu vynořujeme, hledáme pevný bod, kterého bychom se mohli zrakem pomyslně chytit. Ostré kontury se rozpíjí a nastupuje lidská představivost...

Diller Scofidio

.....
*Upon entering Blur, visual
 and acoustic references
 are erased. There is only
 an optical "white-out"
 and the "white-noise" of
 pulsing nozzles.*

Fujiko Nakaya

.....
*"Fog responds constantly
 to its own surroundings,
 revealing and concealing
 the features of the envi-
 ronment. Fog makes visi-
 ble things become invisible
 and invisible things — like*

